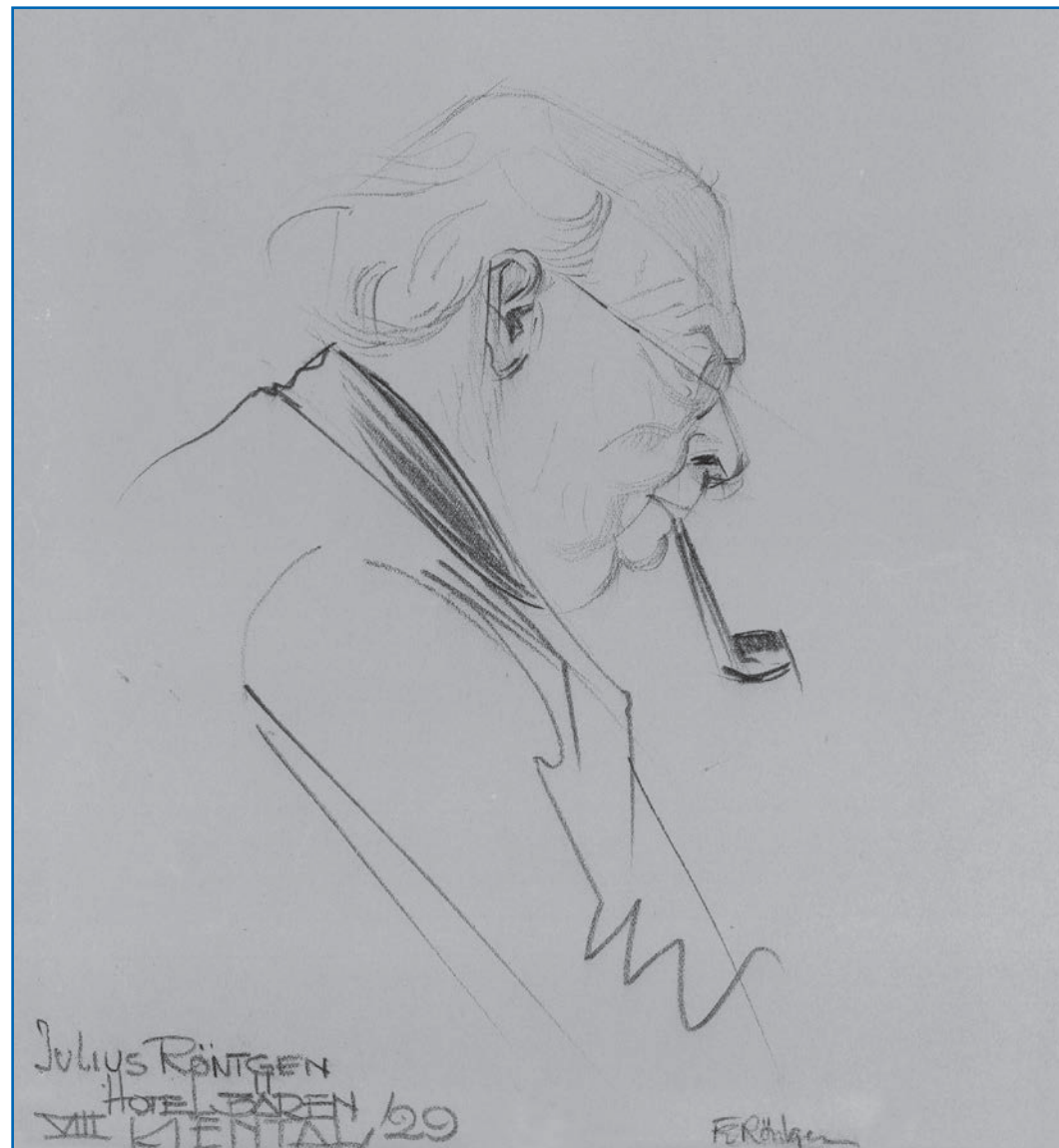

Veel meer dan de 'Nederlandse

Mark Anderson speelt Röntgen **Brahms'**

De in San Francisco geboren pianist Mark Anderson was deze zomer in Nederland op zoek naar nieuwe partituren van de componist Julius Röntgen, van wiens pianomuziek Anderson al vier cd's volspeelde. We ontmoeten hem in Amsterdam waar ook Jurriaan Röntgen, kleinzoon van de componist, aansluit bij het gesprek.

Julius Röntgen, tekening van zijn zoon Frants Röntgen, de architect van het Huis Gaudeamus waar Julius Röntgen de laatste zeven jaar van zijn leven woonde.

Mark Anderson en Jurriaan Röntgen in Amsterdam.

Anderson is een succesvol pianist, was prijswinnaar bij verschillende concoursen (o.a. Leeds en William Kapell), werkte met vooraanstaande dirigenten als Sir Simon Rattle en Adam Fischer en concerteerde in de belangrijkste zalen in de USA, net zoals in bijvoorbeeld de Londense Wigmore Hall en de Tonhalle in Zurich. Hij hoorde voor het eerst over Röntgen van een vriend. 'Ja, ik had net twee cd's opgenomen met werken van Hans von Bülow en was op zoek naar iets nieuws. Markus Pawlik, die enkele jaren in Amsterdam bij Naum Grubert studeerde, maakte mij attent op Röntgen en ik vond zijn muziek meteen geweldig.' Wat denkt hij van dat hardnekkige etiket van 'de Nederlandse Brahms' dat Röntgen kreeg opgeplakt? 'Dat is duidelijk een oversimplificatie, ook al zijn er overeenkomsten. Röntgen heeft duidelijk een zeer gedegen, conservatieve opleiding gehad in Leipzig bij Carl Reinecke. Je hoort aanvankelijk niet alleen Brahms, ook Mendelssohn en Schumann in zijn muziek, net zoals je in de vroege Beethoven Haydn hoort als mentor, maar tegelijkertijd ontluikt ook Beethoven zelf. Zo is het ook met Röntgen.' Jurriaan: 'Ik ben het daarmee eens, ze spreken dezelfde taal, maar wie de moeite neemt het werk van Röntgen goed te leren kennen, zal juist ook veel eigens in zijn muziek ontdekken.' Mark: 'Een groot kunstenaar staat op de schouders van zijn voorgangers. Brahms en Röntgen waren bevriend en Brahms had grote waardering voor zijn jongere collega vooral voor diens meesterlijke beheersing van het contrapunt. Er is nauwelijks een werk van Röntgen, vooral de variaties, dat niet eindigt met een fuga. De

kwaliteit is heel consistent en je voelt dat hij een zeer goed pianist was. Opmerkelijk is dat hij net zo thuis was bij miniaturen als bij grote vormen, sonates. In de miniaturen is de vorm heel clean, soms misschien een beetje voorspelbaar zoals in *Phantasiestücke op. 5* uit 1871, in de zin dat je aanvoelt wat er gaat komen, maar dat is niet erg, want de muziek op zich is sterk en boeiend genoeg.' Zijn stijl evolueerde. 'Ja, toen hij in 1877 naar Nederland kwam, drukte hij niet alleen zijn stempel op het muzikale leven in de hoofdstad, hij speelde een belangrijke rol in de totstandkoming van het conservatorium en het Concertgebouw, maar nam hij ook de volksmuziek hier in zich op en creëerde daarmee zijn eigen taal, zoals in *Buiten op. 58*, een soort schilderijtentoonstelling. In zijn latere werk speelt Röntgen met tonale sferen, je zou hem de jazzmusicus van de laat negentiende eeuw kunnen noemen. Zoals hij een herhaalde melodie steeds anders harmoniseert, dat kan iedereen, maar Röntgen doet dat met zoveel charme! Hij experimenteerde ook, maar vooral uit nieuwsgierigheid, met twaalftoonsmuziek en de heletonstoonladder. Zijn talrijke sonates gaan allemaal verschillende richtingen op, zo is de sonate in cis uit 1928 is heel Skrjabin-achtig.'

Veelschrijver

Jurriaan Röntgen merkt op dat misschien ten onrechte de indruk ontstaat dat Röntgen is vergeten. 'Vooral sinds de viering van zijn 150e geboortjaar in 2005, is er veel belangstelling. Er zijn veel cd uitgekomen, maar opvallend genoeg is juist de pianomuziek daar-

ADV

bij onderbelicht gebleven. Ik denk dat Röntgen zijn talent onvoldoende heeft benut. Hij componeerde hoofdzakelijk voor zijn eigen plezier en voor huiselijk gebruik bij de vele gelegenheden die zich voordeden met familie en vrienden en hij was een typische veelschrijver voor wie het componeren een tweede natuur was.

Het ging hem bijna te makkelijk af, waardoor hij, terwijl hij de laatste hand legde aan een werk, was hij in gedachten alweer bezig met het volgende. Soms voel je dat in de finales.'

Pionier

Mark Anderson deed veel pionierswerk. 'Ja ik heb de sonate in a bijvoorbeeld uit het manuscript gespeeld. Ik krijg alle support van Nimbus en ze geven niet alleen de cd's uit, maar publiceren ook de partituren. Dat is heel belangrijk, zodat ook andere pianisten Röntgen kunnen spelen. Ook de onuitgegeven sonate in cis, die Elisabeth Everts nog heeft opgenomen in de oorlog, wordt nu uitgegeven.'

Jurriaan: 'Toch blijft het voor mij een mysterie waarom er in Nederland niet echt iemand iets gedaan heeft met de pianowerken van Röntgen. Het heeft ook wel te maken met de waardering voor onze eigen muziek.'

Vanuit het restaurant waar we elkaar spreken hebben we uitzicht op het Van Goghmuseum en het Rijks aan de overkant van de straat. Het is heel anders gesteld met de waardering voor onze schilders...

Mark: 'Ik weet precies wat je bedoelt, is dat niet vreemd? Nederlandse vrienden van mij kopen mijn Copland-cd en ze weten niet dat ik al zeven jaar werken van Röntgen opneem.'

Jurriaan: 'We zijn niet trots genoeg op ons muzikale erfgoed.'

Mark: 'In Rusland was het vóór Tchaikovsky hetzelfde, alleen Europese muziek was oké. Net zoals Amerikanen een Mercedes kopen. In Praag zijn de mensen wèl trots op alles wat Slavisch is.' En in Wenen.

Mark lacht: 'Daar hebben ze bijna een superioriteitscomplex. In Duitsland zijn zoveel huizen van componisten ingericht als museum! Dat zie je hier bijna niet, Villa Gaudeamus is een uitzondering. De villa in Bilthoven, gebouwd door de zoon van Julius, de vader van Jurriaan, we waren er gisteren, is zo fascinerend qua architectuur en historie. Het verdient veel meer aandacht! ik kan niet wachten daar te spelen, het is niet groot maar de akoestiek is heel mooi!'

En hoe staat het met de waardering van het publiek voor Röntgen?

Mark: 'Ik speelde onlangs nog in Arkansas Beethoven sonate opus 109, dan Röntgen *Variaties en fuga op een thema van J.P.E.*

ARCHIEF JURRIAAN RÖNTGEN

Julius Röntgen in de duinen van Schiermonnikoog, zomer 1925. In de jaren '20 verbleef Julius Röntgen regelmatig in Hotel Van der Werff, waar hij overdag in de gelagkamer aan de piano zat te componeren en 's avonds concerten gaf voor de hotelgasten.

Hartmann op. 38 en tenslotte Brahms sonate nr. 3. Tussen die meesterwerken houdt Röntgen zich staande en mensen komen na afloop wild enthousiast vragen waarom kennen we deze muziek niet!'

ERIC SCHOONES

Mark Anderson
Julius Röntgen Piano Music 1-4
Nimbus Records NI 5918 NI 5937
NI 5966 NI 5975